

დამოუკიდებლობის აქტის ხელმომწერები **

აბსტრაქტი

სტატიაში განხილულია საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტის ორჯერ ხელმოწერის (1918 წლის 26 მაისს და 1919 წლის 12 მარტს) მიზეზები და ხელმოწერის პროცედურა. ხელმომწერლებს წარმოადგენდნენ ჯერ ეროვნული საბჭოს, შემდეგ კი დამფუძნებელი კრების წევრები. 1918 წლის 26 მაისს დამოუკიდებლობის აქტზე დაფიქსირებულია 88 ხელმოწერა (აქედან ერთი არ იკითხება), 1919 წლის 12 მარტს - 99 ხელმოწერა. ეროვნული საბჭოს წევრების ნაწილი დამფუძნებელი კრების წევრი გახდა. ამის გამო 36 პიროვნებას დამოუკიდებლობის აქტზე ორჯერ აქვს ხელი მოწერილი. ხელმომწერთა ნაწილის ბიოგრაფიები კარგად არის ცნობილი, ნაწილის შესახებ კი მეტად მწირი ინფორმაცია მოგვეპოვება. ამის მიზეზი საბჭოთა ოკუპაციაა, რომლის დროსაც დამოუკიდებლობის აქტის ხელმომწერთა აბსოლუტური უმრავლესობა ან რეპრესიებს ემსხვერპლა, ან ემიგრაციაში წასვლა მოუხდა.

საკვანძო სიტყვები: საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა, საქართველოს 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტი, საქართველოს ეროვნული საბჭო, საქართველოს დამფუძნებელი კრება.

* პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი.

** ნაშრომი მომზადდა შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის საგრანტო პროექტის - „თანამედროვე ქართული პარლამენტარიზმის სათავეებთან: საქართველოს ეროვნული საბჭო-საქართველოს პარლამენტი“ ფარგლებში. გრანტის კოდი: FR-23-2950

შესავალი

დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტი და მისი ხელმოწერა მნიშვნელოვან მოვლენას წარმოადგენს ერის ცხოვრებაში. დამოუკიდებლობის აქტში ჩამოყალიბებულია ის ძირითადი პრინციპები და ფასეულობები, რასაც ემყარება ახლადშექმნილი სახელმწიფო, დამოუკიდებლობის აქტის ხელმომწერები კი ზოგჯერ „დამფუძნებელ მამებად“ მოიხსენიებიან. ამ მხრივ საქართველოს 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტის ხელმომწერებს მძიმე ბედი არგუნა ისტორიამ. საქართველოს დემოკრატიულმა რესპუბლიკამ (1918-1921) მცირე ხანს იარსება. ამ პერიოდში არც დამოუკიდებლობის აქტის ცალკე შესწავლისათვის მოუცლია ვინმეს, არც მოგონებების კრებული გამოსულა დამოუკიდებლობის აქტის დაწერა-გამოქვეყნებასთან დაკავშირებით და არც მისი ხელმომწერების ბიოგრაფიები გამოუციათ, განსაკუთრებული პატივისცემის ნიშნად.

დამოუკიდებლობის აქტის ხელმომწერები საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პერიოდის აქტიური პოლიტიკური და სახელმწიფო მოღვაწეები იყვნენ. საქართველოს საბჭოთა ოკუპაციის შემდეგ, მათმა ნაწილმა ქვეყანა დატოვა და ემიგრაციაში წავიდა, საქართველოში დარჩენილთა უმრავლესობას კი რეპრესიები დაატყდათ თავს. დღეს ზოგიერთი მათგანოს შესახებ მეტად მწირი ინფორმაცია მოგვეპოვება.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შესახებ ბევრი რამ დაიწერა, საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტის ხელმოწერის პროცედურა და ორჯერ ხელმოწერის მიზეზები ჯერ კიდევ საჭიროებს ცალკე განხილვას.

დამოუკიდებლობის გამოცხადება საქართველოს ეროვნული საბჭოს მიერ

საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების შესახებ გადაწყვეტილება სწრაფად იქნა მიღებული. ერთი მხრივ, ამიერკავ-

კასიის ფედერაციის შიგნით არსებული წინააღმდეგობები და მეორე მხრივ, ამიერკავკასიის ფედერაციასა და ოსმალეთს შორის მიმდინარე მოლაპარაკებების ხასიათი საქართველოსთვის გადარჩენის სხვა გზას არ ტოვებდა სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის გამოცხადების გარდა.

1918 წლის 25 მაისს საქართველოს ეროვნული საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის სხდომაზე სასწრაფოდ გადაწყდა, რომ 1918 წლის 26 მაისს დილის 10 საათზე შეიკრიბებოდა ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკის სეიმი თავის უკანასკნელ სხდომაზე და თავს დაშლილად გამოაცხადებდა. ამის შემდეგ უნდა შეკრებილიყო საქართველოს ეროვნული საბჭო და გამოაცხადებდა საქართველოს დამოუკიდებლობას. თავიდან ეროვნული საბჭოს სხდომის დაწყება 12 საათზე იგეგმებოდა, თუმცა სხდომა მხოლოდ 4 საათსა და 40 წუთზე გაიხსნა. ეროვნული საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარემ ნოე ჟორდანიამ, რომელიც სხდომას თავმჯდომარეობდა, 5 საათსა და 10 წუთზე წაიკითხა საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი.¹

შემდეგ, თავმჯდომარის წინადადებით, ეროვნული საბჭოს მდივანმა ილია ზურაბიშვილმა სასახლის აივნიდან გარეთ შეკრებილ ხალხს წაუკითხა დამოუკიდებლობის აქტი, რომლის თითოეული მუხლის წაკითხვას ოვაცია მოსდევდა. ამავე დროს კრების დარბაზში ნოე ჟორდანიას წინადადებით, თავმჯდომარის ამხანაგმა გრიგოლ ვეშაპელმა წაიკითხა დამოუკიდებლობის აქტის რუსული თარგმანი, რასაც ასევე დარბაზში მოჰყვა ტაში და ოვაციები.

დამოუკიდებლობის აქტის რუსული თარგმანის წაკითხვის შემდეგ, სხდომის თავმჯდომარემ ნოე ჟორდანიამ დარბაზში მსხდომთ მიმართა: „თანახმა ხართ მიიღოთ საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი თუ არა? გთხოვთ ასწიოთ ხელი. ვინაა წინა-

¹ საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების მოკლე სტენოგრამა მოცემულია 1919 წელს გამოცემულ ბროშურაში: „26 მაისი, 1918. საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება. თბილისი, 1919.“

აღმდეგი? არავინ. თავი ვინ შეიკავა? არავინ. საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი ერთხმად იქნა მიღებული”

დამოუკიდებლობის აქტის ერთხმად მიღებას დარბაზში ხანგრძლივი ტაში მოჰყვა. ისმოდა შემახილები: „გაუმარჯოს საქართველოს!“

ამის შემდეგ სხდომის თავმჯდომარემ ისევ დარბაზში მსხდომთ მიმართა: „ვთხოვ საბჭოს ყველა წევრებს, რომ კრების შემდეგ მოვიდნენ აქ და აქტს ხელი მოაწერონ“.

ოქმში არ არის დაფიქსირებული, თუ ეროვნული საბჭოს რამდენი წევრი ესწრებოდა სხდომას. საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტს კი, საბოლოოდ, 88 ადამიანმა მოაწერა ხელი. ეროვნული საბჭოს იმ წევრებს, რომლებიც სხდომას არ ესწრებოდნენ, დამოუკიდებლობის აქტისთვის ხელი არ მოუწერიათ. 88 ხელმოწერიდან ერთი ხელმოწერა ვასილ წერეთელსა და რეზო გაბაშვილს შორის, სამწუხაროდ, გაურკვეველია და არ იკითხება (გურული ვ., 2018, გვ.167).

დამოუკიდებლობის აქტის დადასტურება საქართველოს დამფუძნებელი კრების მიერ

1919 წლის 12 მარტს მუშაობას შეუდგა საქართველოს დამფუძნებელი კრება. თავიდანვე გადაწყდა, რომ დამფუძნებელი კრების პირველ სხდომაზე, ყოველგვარი განხილვის გარეშე, დამფუძნებელი კრების წევრები ხელს მოაწერდნენ 1918 წლის 26 მაისის საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტს. ამ ნაბიჯით დამფუძნებელი კრება რამდენიმე მიზანს აღწევდა:

1. დამფუძნებელი კრება ხალხის მიერ არჩეული ორგანო იყო და ეროვნულ საბჭოსთან შედარებით ლეგიტიმობის უფრო მაღალი ხარისხი გააჩნდა. შესაბამისად, მათ მიერ დამოუკიდებლობის აქტის ხელმოწერა საერთაშორისო საზოგადოებისათვის ამ დოკუმენტს უფრო ანგარიშგასაწევ დოკუმენტად აქცევდა;

2. ყოველგვარი სიტყვიერი განცხადებების გარეშე დამოუკიდებლობის აქტის ხელმოწერა იმას ნიშნავდა, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობა ყველასთვის უპირობო მოცემულობა იყო და არანაირ განხილვას არ საჭიროებდა;

3. დამოუკიდებლობის აქტის ხელმოწერით დამფუძნებელმა კრებამ დაადასტურა და მიიღო ეროვნული საბჭოს მემკვიდრეობა.

დამფუძნებელი კრების გახსნის და ხელმძღვანელი პირების არჩევის შემდეგ, დამფუძნებელი კრების თავმჯდომარის ამხანაგმა ალექსანდრე ლომთათიძემ წაიკითხა საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი, რომელსაც „დეპუტატები ფეხზე ადგომით ისმენენ“ (ოქმები, ტ. I., გვ.24). დამოუკიდებლობის აქტის წაკითხვის შემდეგ ალ. ლომთათიძემ დეპუტატებს მიმართა, რომ ხელი მოეწერათ „ამ დიდებული აქტისთვის“ და პირველ რიგში, ამის გასაკეთებლად მთავრობის თავმჯდომარე ნოე ჟორდანიას მიიწვია (ოქმები, ტ. I., გვ.25). „11/2 საათზე² დაიწყო ამ აქტზე დამფუძნებელ კრების წევრთა მიერ ხელის მოწერა“ („საქართველოს რესპუბლიკა“, 14.03.1919). ნოე ჟორდანიას შემდეგ დამოუკიდებლობის აქტს ხელი მოაწერეს მთავრობის წევრებმა.

ხელმოწერის დამთავრების შემდეგ ალექსანდრე ლომთათიძემ აღნიშნა, რომ „დამოუკიდებლობის აქტი ერთხმათ არის მიღებული“ (ოქმები, ტ. I., გვ.26). დამოუკიდებლობის აქტს ხელი მოაწერა სხდომაზე მყოფმა 99 დეპუტატმა. დამფუძნებელი კრების იმ წევრებს (ასეთი 31 იყო), რომლებიც 12 მარტის სხდომას არ ესწრებოდნენ, დამოუკიდებლობის აქტისთვის ხელი არ მოუწერიათ. მათ შორის იყო, მაგალითად ნიკო ნიკოლაძე, რომელიც დამფუძნებელი კრების პირველ სხდომას რომ დასწრებოდა, როგორც უხუცესი წევრი, დამფუძნებელი კრების მუშაობასაც გახსნიდა.

საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტს დაემატა შესავალი, რომელშიც აღნიშნული იყო დამფუძნებელი კრების მიერ მისი და-

² გაზეთის მიერ დასახელებული დრო არასწორია.

დასტურება: „საქართველოს დამფუძნებელი კრება, - არჩეული პირ-დაპირი, თანასწორი, საყოველთაო, ფარული და პროპორციული სა-არჩევნო სისტემით ორივე სქესის მოქალაქეთა მიერ, - თავის პირველსავე სხდომაზე, 1919 წ. მარტის 12-ს, ქვეყნისა და ისტორიის წინაშე აღიარებს, რომ ის სავსებით იღებს და ადასტურებს საქართველოს ეროვნულ საბჭოს მიერ 1918 წ. მაისის 26-ს ნაშუადღევს 5 ს. და 10 წ. თბილისში გამოცხადებულს საქართველოს დამოუკიდებლობის ... აქტს“ (ოქმები, ტ. I., გვ.24).

ვინ მოაწერა ხელი დამოუკიდებლობის აქტს

1918 წლის 26 მაისს საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტს ხელი მოაწერა ეროვნული საბჭოს 88 წევრმა, 1919 წლის 12 მარტს კი დამფუძნებელი კრების 99 წევრმა. რადგანაც ეროვნული საბჭოს რიგი წევრები დამფუძნებელი კრების წევრები გახდნენ და დამფუძნებელი კრების პირველ სხდომასაც დაესწრნენ, მათ ხელმეორედ მოაწერეს ხელი დამოუკიდებლობის აქტს.

ისეთი ადამიანების რიცხვი, რომელთაც ორჯერ აქვთ ხელი მოწერილი საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტზე 39-ს შეადგენს: 1. აბაშიძე ჰაიდარ, 2. ალექსი-მესხიშვილი შალვა, 3. ანჯაფარიძე გიორგი, 4. არსენიძე რაჭდენ, 5. ასათიანი ალექსანდრე, 6. ბადრიძე ილია, 7. ბარათაშვილი იესე, 8. გეგეჭკორი ევგენი, 9. გელიშვილი პეტრე, 10. გვაზავა გიორგი, 11. გობეჩია ივანე, 12. ელიავა ნიკოლოზი, 13. ერაძე გიორგი, 14. თაყაიშვილი ექვთიმე, 15. კიკვაძე თედორე, 16. ლასხიშვილი გიორგი, 17. ლომთათიძე ალექსანდრე, 18. მახარაძე გერასიმე, 19. მაჭავარიანი იოსებ, 20. მგელაძე ვლასა, 21. ნათაძე გრიგოლ, 22. ონიაშვილი დავით, 23. ჟორდანიას ნოე, 24. ჟდენტო ლეონტი, 25. რამიშვილი ნოე, 26. რუსია მელიტონ, 27. სალაყაია იოსებ, 28. საყვარელიძე პავლე, 29. ფირცხალავა სამსონ, 30. ფირცხალაიშვილი ილია, 31. ქიქოძე გერონტი, 32. ხომერიკი ნოე, 33. ჩიხლაძე რაფიელ, 34. ჭიბრიშვილი ანდრია, 35.

ცაბაძე ვასილ, 36. ცინცაძე ნოე, 37. წულაძე ვასილ, 38. ჯაფარიძე კონსტანტინე, 39. ჯიბლაძე სილიბისტრო.

დამოუკიდებლობის აქტის ორჯერ ხელმომწერებიდან დიდი უმრავლესობა (28) სოციალ-დემოკრატია, გარდა ამისა 4 სოციალის-ფედერალისტია, 5 ეროვნულ-დემოკრატი და 2 სოციალისტ-რევოლუციონერი.

საქართველოს ეროვნულ საბჭოში, დამფუძნებელი კრებისგან განსხვავებით, სადაც სოციალ-დემოკრატები დომინირებდნენ (თავ-დაპირველად 130 ადგილიდან 109 მათ ეკუთვნოდათ), სხვა პოლიტიკური პარტიები უფრო ფართოდ იყვნენ წარმოდგენილი. შესაბამისად, 1918 წლის 26 მაისს დამოუკიდებლობის აქტზე დაფიქსირდა 17 ეროვნულ-დემოკრატის, 10 სოციალის-ფედერალისტის და 10 სოციალისტ-რევოლუციონერის ხელმოწერა.

საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტზე 4 ქალს აქვს ხელი მოწერილი. არცერთ მათგანს ორჯერ არ მოუწერია ხელი. 1918 წლის 26 მაისს დამოუკიდებლობის აქტს ხელი მოაწერა მინადორა ტოროშელიძემ, 1919 წლის 12 მარტს კი, როგორც დამფუძნებელი კრების წევრებმა, დამოუკიდებლობის აქტს ხელი მოაწერეს ელისაბედ ბოლქვაძემ, ანა სოლოლაშვილმა და ელეონორა ტერ-ფარსაგოვამახვილაძისამ.

1918 წლის 26 მაისს დამოუკიდებლობის აქტს ხელი მოაწერა 47 ისეთმა ადამიანმა, რომლებიც ვერ გახდნენ, ან 1919 წლის 12 მარტს არ ყოფილან დამფუძნებელი კრების წევრები: 1. აბაკელია იოსებ, 2. ასათიანი ლევანი, 3. აფხაზი კონსტანტინე, 4. ახმეტელი ალექსანდრე, 5. ბურჯანაძე ვარლამ, 6. გაბაშვილი რეზო, 7. გვარჯალაძე კონსტანტინე, 8. გობეჩია ვლადიმერ, 9. გობეჩია იოსებ, 10. გოგელია ილია, 11. გოგიჩაიშვილი ფილიპე, 12. დავარაშვილი კონსტანტინე, 13. ვაჩნაძე დავით, 14. ვეშაპელი გრიგოლ, 15. ზანდუკელი მიხეილ, 16. თევზაძე ბიქტორ, 17. ინგოროყვა პავლე, 18. კლიმიაშვილი მიხეილ, 19. ლორთქიფანიძე ივანე, 20. ლორთქიფანიძე იასონ, 21. მამულაშვილი არსენ, 22. მარგველაშვილი ტიტე, 23.

მაჩაბელი მიხეილ, მაყაშვილი კონსტანტინე, 24. მაჭავარიანი სვიმონ, 25. მდივანი ალექსანდრე, 26. მესხი კოტე, 27. მიქელაძე შალვა, 28. ნინიძე ბიქტორ, 29. პაპავა აკაკი, 30. ჟურული გიორგი, 31. რამიშვილი იოსებ, 32. რაჭველიშვილი ქრისტეფორე, 33. რცხილაძე გრიგოლ, 34. საბაშვილი პარმენ, 35. ტოროშელიძე მინადორა, 36. უზნაძე დიმიტრი, 37. ქავთარაძე კალენიკე, 38. ქარუმიძე შალვა, 39. ქილინთაროვი ალექსანდრე, 40. ქურდიანი გრიგოლ, 41. ჩერქეზიშვილი ივანე, 42. ჩიქოვანი დავით, 43. ჩხეიძე ნიკოლოზ, 44. წერეთელი ვასილ, 45. წერეთელი ირაკლი, 46. ჯავახიშვილი დიმიტრი, 47. ჯაჯანაშვილი არჩილ.

მთლიანობაში, 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტს ხელი მოაწერა 147 ადამიანმა (+ ერთი გაურკვეველი ხელმოწერა). როგორც უკვე ითქვა, ამ ადამიანების ერთი ნაწილი ფართო საზოგადოებისათვის ფართოდ არის ცნობილი, ზოგიერთის შესახებ კი დღეისათვის ძალზედ მწირი ინფორმაცია მოგვეპოვება. კარგი იქნება, თუკი ამ ადამიანების შესახებ მომზადდება ენციკლოპედიური ცნობარი „1918 წლის 26 მაისის საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტის ხელმომწერები“. ეს იქნება ჩვენი ქვეყნის წინაშე ამ ადამიანების ღვაწლის დაფასების ერთ-ერთი ფორმა.

დამოუკიდებლობის აქტის ხელმომწერები

გვარი, სახელი	პარტიული კუთვნილება	1918 წ. 26 მაისი	1919 წ. 12 მარტი
1. აბაკელია იოსებ	სოც-რევ.	✓	
2. აბაშიძე ჰაიდარ	სოც-დემ.	✓	✓
3. ალექსი-მესხიშვილი შალვა ვ.	სოც-ფედ.	✓	✓
4. ანდრონიკაშვილი კონსტანტინე	სოც-დემ.		✓
5. ანჯაფარიძე გიორგი	სოც-დემ.	✓	✓
6. არსენიძე რაჟდენ მ.	სოც-დემ.	✓	✓
7. ასათიანი ალექსანდრე	ერ-დემ.	✓	✓

ქართული პარლამენტარიზმი, ტომი 6. 2024 N 1(11)

8. ასათიანი ლევანი		✓	
9. აუშტროვი რუბენ	სოც-დემ.		✓
10. აფხაზი კონსტანტინე ნიკ.	ერ-დემ.	✓	
11. ახმეტელი ალექსანდრე	ერ-დემ.	✓	
12. ზადრიძე ილია	სოც-დემ.	✓	✓
13. ზარათაშვილი იესე	სოც-ფედ.	✓	✓
14. ბიული პავლე	სოც-დემ.		✓
15. ბურჯანაძე ვ.		✓	
16. ბოლქვაძე ელისაბედ	სოც-დემ.		✓
17. გაბაშვილი რეზო	ერ-დემ.	✓	
18. გაგლოვი გიორგი	სოც-დემ.		✓
19. გეგეჭკორი ევგენი	სოც-დემ.	✓	✓
20. გელიეშვილი პეტრე	სოც-დემ.	✓	✓
21. გვარჯალაძე კოწია	სოც-დემ.	✓	
22. გვაზავა გიორგი	ერ-დემ.	✓	✓
23. გიორგაძე გრიგოლ	სოც-დემ.		✓
24. გობეჩია ვლადიმერ	სოც-რევ.	✓	
25. გობეჩია ივანე	სოც-რევ.	✓	✓
26. გობეჩია იოსებ	სოც-რევ.	✓	
27. გოგელია ილია	სოც-დემ.	✓	
28. გოგიჩაიშვილი ფილიპე	სოც-დემ.	✓	
29. გომართელი ივანე	სოც-დემ.		✓
30. გურჯუა ვასილ	სოც-დემ.		✓
31. დავარაშვილი კონსტ.		✓	
32. დავარაშვილი მოსე	სოც-დემ.		✓
33. ელიავა ნიკოლოზი	სოც-დემ.	✓	✓
34. ელიგულაშვილი იოსებ	სოც-დემ.		✓
35. ემუხვარი არზაყან	სოც-დემ.		✓
36. ერაძე გიორგი	სოც-დემ.	✓	✓
37. ვარდოიანცი მკრტიჩ	სოც-დემ.		✓
38. ვაჩნაძე დავით	ერ-დემ.	✓	

ქართული პარლამენტარიზმი, ტომი 6. 2024 N 1(11)

39. ვეშაპელი გრიგოლ	ერ-დემ.	✓	
40. ზანდუკელი მიხეილ		✓	
41. ზახაროვი დიმიტრი	სოც-დემ.		✓
42. თაყაიშვილი ექვთიმე	ერ-დემ.	✓	✓
43. თევზაძე ბიქტორ (ვიქტორ)	სოც-დემ.	✓	
44. თევზაძე სარდიონ	სოც-დემ.		✓
45. თოფურიძე დიომიდე	სოც-დემ.		✓
46. ინგოროყვა პავლე	სოც-ფედ.	✓	
47. იმნაიშვილი ნიკიფორე	სოც-დემ.		✓
48. კანდელაკი კონსტანტინე	სოც-დემ.		✓
49. კედია სპირიდონ	ერ-დემ.		✓
50. კიკვაძე თედორე	სოც-დემ.	✓	✓
51. კლიმიაშვილი მ.		✓	
52. კოვალიოვი მიხეილ	სოც-დემ.		✓
53. კოპალეიშვილი ილია	სოც-დემ.		✓
54. ლასხიშვილი გიორგი	სოც-ფედ.	✓	✓
55. ლომთათიძე ალექსანდრე	სოც-დემ.	✓	✓
56. ლორთქიფანიძე ივანე	სოც-რევ.	✓	
57. ლორთქიფანიძე იასონ	ერ-დემ.	✓	
58. ლორია ფილიპე	სოც-დემ.		✓
59. ლოსკუტოვი ანდრეი	სოც-დემ.		✓
60. მამედოვი ჰუსეინ	სოც-დემ.		✓
61. მამულაშვილი არსენ		✓	
62. მარგველაშვილი ტიტე	ერ-დემ.	✓	
63. მახარაძე გერასიმე	სოც-დემ.	✓	✓
64. მაჩაბელი მიხეილ	ერ-დემ.	✓	
65. მაყაშვილი კონსტანტინე	უპარტ-კავშ.	✓	
66. მაჭავარიანი სვიმონ		✓	
67. მაჭავარიანი იოსებ	ერ-დემ.	✓	✓
68. მგელაძე ვლასა	სოც-დემ.	✓	✓
69. მდივანი ალექსანდრე ბ.		✓	

ქართული პარლამენტარიზმი, ტომი 6. 2024 N 1(11)

70. მდივანი სიმონ	სოც-ფედ.		✓
71. მესხი კოტე		✓	
72. მიქელაძე შალვა	სოც-ფედ.	✓	
73. მურვანიძე გიორგი	სოც-დემ.		✓
74. ნათაძე გრიგოლ	სოც-რევ.	✓	✓
75. ნათაძე ლევან	სოც-დემ.		✓
76. ნინიძე ვიქტორ		✓	
77. ნინიძე კირილე	სოც-დემ.		✓
78. ნუცუბიძე ილია	სოც-რევ.		✓
79. ნუცუბიძე შალვა	სოც-ფედ.		✓
80. ონიაშვილი დავით	სოც-დემ.	✓	✓
81. პაპავა აკაკი	სოც-ფედ.	✓	
82. ჟორდანია ნოე	სოც-დემ.	✓	✓
83. ჟურული გიორგი	ერ-დემ.	✓	
84. ჟღენტი ლეონტი	სოც-დემ.	✓	✓
85. რამიშვილი ისიდორე	სოც-დემ.	✓	
86. რამიშვილი ნოე	სოც-დემ.	✓	✓
87. რაჭველიშვილი ქრისტეფორე	სოც-ფედ.	✓	
88. რუსია მელიტონ	სოც-დემ.	✓	✓
89. რცხილაძე გრიგოლ	სოც-ფედ.	✓	
90. საბაშვილი პარმენ	სოც-რევ.	✓	
91. საბახტარიშვილი კონსტანტინე	სოც-დემ.		✓
92. სალაყაია იოსებ	სოც-დემ.	✓	✓
93. სალუქვაძე ანანია	სოც-დემ.		✓
94. საყვარელიძე პავლე	სოც-დემ.	✓	✓
95. სოლოღაშვილი ანა	სოც-დემ.		✓
96. სურგულაძე პეტრე	ერ-დემ.		✓
97. სურგულაძე სიმონ	სოც-დემ.		✓
98. ტატიშვილი ივანე	სოც-დემ.		✓
99. ტერ-ფარსაგოვა-მახვილამისა ელეონორა	სოც-დემ.		✓

ქართული პარლამენტარიზმი, ტომი 6. 2024 N 1(11)

100. ტოროშელიძე მინადორა	სოც-დემ.	✓	
101. უზნაძე დიმიტრი	სოც-ფედ.	✓	
102. ურატაძე გრიგოლ	სოც-დემ.		✓
103. ფანიანი კონსტანტინე	სოც-დემ.		✓
104. ფარნიევი ალექსანდრე	სოც-დემ.		✓
105. ფაშალიძისი იოანის	სოც-დემ.		✓
106. ფაღავა გიორგი	სოც-დემ.		✓
107. ფირცხალავა სამსონ	სოც-ფედ.	✓	✓
108. ფირცხალაიშვილი ილია	სოც-დემ.	✓	✓
109. ქავთარაძე კალენიკე	სოც-დემ.	✓	
110. ქარუმიძე შალვა	ერ-დემ.	✓	
111. ქიქოძე გერონტი	ერ-დემ.	✓	✓
112. ქილინთაროვი ალექსანდრე		✓	
113. ქუმსიაშვილი ნიკოლოზ	სოც-დემ.		✓
114. ქურდიანი გრიგოლ	უპარტ.	✓	
115. ყიფიანი რუბენ	სოც-დემ.		✓
116. შარაშიძე დავით	სოც-დემ.		✓
117. შევჭუცი გერასიმე	სოც-დემ.		✓
118. შენგელაია ლეონ	სოც-რევ.		✓
119. შერვაშიძე ვარლამ	სოც-დემ.		✓
120. შერვაშიძე ყადირ	სოც-დემ.		✓
121. ხომერიკი ნოე	სოც-დემ.	✓	✓
122. ხოჭოლავა იონა	სოც-დემ.		✓
123. ჩერქეზიშვილი ივანე ლევ.	სოც-რევ.	✓	
124. ჩიხლაძე რაფიელ	სოც-დემ.	✓	✓
125. ჩიქავა ალექსანდრე	სოც-დემ.		✓
126. ჩიქოვანი დავით	ერ-დემ.	✓	
127. ჩხეიძე ნიკოლოზ	სოც-დემ.	✓	
128. ჩხეიძე დავით	სოც-დემ.		✓
129. ჩხიკვიშვილი ბენიამინ	სოც-დემ.		✓
130. ჭავჭავანიძე ივანე	სოც-დემ.		✓

131. ჭელიძე თეიმურაზ	სოც-დემ.		✓
132. ჭიაბრიშვილი ანდრია	სოც-დემ.	✓	✓
133. ცაბაძე ვასილ	სოც-დემ.	✓	✓
134. ცინცაძე გიორგი	სოც-დემ.		✓
135. ცინცაძე ნოე	სოც-დემ.	✓	✓
136. ცინცაბაძე გრიგოლ	სოც-დემ.		✓
137. ცისკარიშვილი გაბრიელ	სოც-დემ.		✓
138. წერეთელი ვასილ	სოც-ფედ.	✓	
139. წერეთელი ირაკლი	სოც-დემ.	✓	
140. წულაია პავლე	სოც-დემ.		✓
141. წულაძე ვასილ	სოც-დემ.	✓	✓
142. ჯავახიშვილი დიმიტრი	ერ-დემ.	✓	
143. ჯაფარიძე კონსტანტინე	სოც-დემ.	✓	✓
144. ჯაფარიძე სერგი	სოც-დემ.		✓
145. ჯაჯანაშვილი არჩილ	სოც-ფედ.	✓	
146. ჯიბლაძე სილიბისტრო	სოც-დემ.	✓	✓
147. ჯუღელი ვალერიან	სოც-დემ.		✓

ლიტერატურის სია

საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი, ხელმოწერილი 1918 წლის 26 მაისს -

https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%A3%E1%83%99%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1_%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%A2%E1%83%98#/media/%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98:Act_of_Independence_of_Georgia_1918.jpg

საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტი, ხელმოწერილი 1919 წლის 12 მარტს -

https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%A3%E1%83%99%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1_%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%A2%E1%83%98#/media/%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98:%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%9D%E1%83%A3%E1%83%99%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98%E1%83%A1_%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%A2%E1%83%98.jpg

26 მაისი, 1918. საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება. თბილისი, 1919.

ოქმები, I, 2019 - საქართველოს დამფუძნებელი კრება. სხდომის ოქმები. ტომი I. 1919 წლის 12 მარტი - 27 მაისი. თბილისი, საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკის გამომცემლობა.

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918-1921). ენციკლოპედია-ლექსიკონი. თსუ გამომცემლობა, 2018.

საქართველოს დამფუძნებელი კრება, 1919. თბილისი, 2016.

გურული ვახტანგ. საქართველო სრულუფლებიანი დამოუკიდებელი სახელმწიფოა (1918).თბილისი, გამომცემლობა „ქართული უნივერსიტეტი“, 2018.

Malkhaz Matsaberidze

The Signatories of the Act of Independence

Abstract

The article deals with the reasons and procedures of the signature of the act of independence of Georgia for two times (on May 26, 1919 and on March 12, 1919). The signatories were the members of the National Council and the Constituent Assembly respectively. On May 26, 1918, 88 signatures were put on the act of independence (one signature can not be detected) whereas on March 12, 1919, 99 signatures were collected. Some members of the National Council became members of the Constituent Assembly as well, thus there are 36 persons who signed the act of independence twice. Biographies of some signatories are publicly known, although some of them are less known and there is a shortage of information on them. The reason of this is the Soviet occupation, when some of the signatories emigrated abroad, while others became the victims of the repressions.

Keywords: Democratic Republic of Georgia. The Act of Independence of May 26, 1918. The National Council of Georgia. The Constituent Assembly of Georgia